

В. Богданов, академік НАН України, головний учений секретар НАН України; Ю. Капіца, кандидат юридичних наук, директор Центру інтелектуальної власності і передачі технологій НАН України

Винахідницька діяльність при проведенні досліджень і розробок та комерціалізації їх результатів // Вісник НАН України. – 2016. – № 12. – С. 96–98.

<...> Проблеми розвитку винахідницької діяльності у науковій сфері на сучасному етапі

Основними проблемами, що стримують розвиток винахідницької та ліцензійної діяльності в НАН України, є такі.

1. Відсутність в Україні державного механізму підтримки комерціалізації результатів досліджень та інноваційної діяльності, що суттєво відрізняє Україну як від держав – членів ЄС, так і від деяких пострадянських країн, зокрема Білорусі та Казахстану. Вказане охоплює:

- відсутність фінансової підтримки трансферу технологій з наукових установ та вищих навчальних закладів до промисловості, програм здійснення дослідно-конструкторських робіт в інтересах підприємств;
- відсутність податкового та кредитного стимулювання інноваційної діяльності;
- відсутність системи венчурного фінансування використання ОІВ;
- відсутність системи забезпечення кон'юнктурною інформацією щодо розробок та технологій іноземних країн.

2. Проблеми комплектування кадрового складу працівників підрозділів з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності наукових установ, висока вартість підготовки фахівців та відсутність в установ коштів на підготовку таких кадрів. Так, підготовка фахівців цього профілю закладами вищої освіти за спеціальностями «Право» (спеціалізація «Інтелектуальна власність»), «Менеджмент» (спеціалізація «Управління інтелектуальною власністю») коштує понад 20 тис. грн на одну особу. Зазначимо, що Указом Президента України «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні» від 27.04.2001 р. № 285/2001 було доручено вжити заходів щодо підготовки за державним замовленням фахівців з питань інтелектуальної власності для органів державної влади та закладів освіти, науки, культури державної форми власності. Проте для наукових установ положення Указу не набуло розвитку. Тому запровадження щорічного держзамовлення на підготовку фахівців за спеціальністю «Інтелектуальна власність» для наукових установ НАН України є дуже важливим. Зазначимо, що у 2016 р. завдяки співпраці з Інститутом

інтелектуальної власності Національного університету «Одеська юридична академія» було організовано залучення фахівців наукових установ НАН України для участі у конкурсі на підготовку магістрів за спеціальністю «Менеджмент», спеціалізацією «Управління інтелектуальною власністю» на заочну форму навчання за державним замовленням. 13 працівників підрозділів наукових установ НАН України з трансферу технологій, інтелектуальної власності, представники адміністрації наукових установ стали слухачами цього навчального закладу.

3. Відсутність в установах власних коштів на іноземне патентування. Слід зазначити, що вартість отримання патенту на винахід в іноземних країнах становить доволі великі суми. Наприклад, у ФРН з урахуванням витрат на послуги іноземного патентного повіреного це коштує близько 100 тис. грн, у США – 200–250 тис. грн. НАН України неодноразово ставила питання про створення Фонду фінансування патентування винаходів за кордоном. Законом України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 р. було передбачено здійснення уповноваженим державним органом у сфері трансферу технологій заходів із забезпечення іноземного патентування за рахунок коштів, передбачених на такі цілі в державному бюджеті України. Проте до цього часу фінансування іноземного патентування не здійснюється.

Зауважимо, що згідно з рекомендаціями проекту ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні» підтримка іноземного патентування винаходів, створених в університетах та бюджетних наукових установах, здійснюється у 16 країнах Європи, у тому числі в Польщі, Фінляндії, Угорщині, Італії, ФРН, а також в інших країнах світу¹. У зв'язку з цим МОН України доцільно організувати конкурс з відбору заявок на іноземне патентування та передбачити відповідне фінансування.

4. Останні роки для наукових установ характеризуються обмеженнями у використанні коштів, які вони заробляють при виконанні договорів з підприємствами на проведення НДДКР, а також затримками з боку органів Державного казначейства проведення платежів з рахунків спеціального бюджету, в тому числі при сплаті зборів за підтримку чинності патентів на винаходи та корисні моделі. Все це призводить до постійного зниження обсягу договорів наукових установ з підприємствами на впровадження результатів досліджень, зокрема об'єктів права інтелектуальної власності.

¹ Інноваційна політика: європейський досвід і рекомендації для України. Том 2. Аналіз законодавства України у сфері досліджень, розробок та інноваційної діяльності та пропозиції щодо доповнень до законодавства. К.: Фенікс, 2011. С. 294–321.

У зв'язку з цим актуальним є зняття обмежень, встановлених Постановою Кабінету Міністрів України від 11.10.2016 р. № 710 «Про ефективне використання державних коштів», щодо використання коштів, отриманих науковими установами за договорами з підприємствами, а також реалізація п. 4.8 рекомендацій парламентських слухань на тему: «Про стан та законодавче забезпечення розвитку науки та науково-технічної сфери держави» (Постанова Верховної Ради України від 11.02.2015 р. № 182-VIII) щодо внесення змін до нормативно-правових актів, які регламентують діяльність органів Державної казначейської служби України, зі встановленням заборони на затримку коштів, які отримують бюджетні наукові установи й вищі навчальні заклади у вигляді грантів та від виконання науково-дослідних робіт з підприємствами.

Повний текст ([PDF](#))